

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

VEZİRKÖPRÜ MESLEK YÜKSEKOKULU

Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü

Çocuk Gelişimi Programı

Çocukta Oyun Gelişimi

Oyunun Eğitimdeki Yeri Ve Önemi

7. Hafta

özenilen üniversite

1 Oyunun Eğitimdeki Yeri Ve Önemi

Çocuk için çok ciddi bir uğraş olan oyun, aynı zamanda bir eğlence, öğrenme ve gelişim kaynağıdır. Dünyanın her yerinde, her çağda, her kültürde çocuklar oyun oynarlar. Oyunların biçimi, özellikleri, oyun araç-gereçleri çağdan çağa, kültürden kültüre değişse de, çocuğun olduğu yerde oyunun ve oyuncakların olması vazgeçilmez evrensel bir kuraldır. Oyunun evrensel olma özelliği, çocuğun yaşamında beslenme, solunun gibi temel öğelerden biri olmasından kaynaklanır (Dönmez, 1992).

Günümüzde çocukların televizyon, bilgisayar gibi elektronik aletlerle erken yaşlarda tanışması gelişiminin önündeki en büyük etkenlerden biri olmaktadır. Sosyal ilişkilerden, hareketten yoksun olan çocuk ileriki yaşamında gelişimiyle ilgili problemler yaşayabilmektedir. Erken çocukluk döneminin gelişimde önemli olduğu son yıllarda yapılan çalışmalarla desteklenmektedir. Çocuğun sorumluluğu, beceri gelişimi ve beceri eksikliği durumlarında ebeveynlere, eğitimcilere ya da bakıcı konumundaki kişilere önemli görevler düşmektedir (Özdenk, 2007).

Çocuğun kişiliği oyun içinde belirginleşmeye başlar, yetenekleri oyun içinde ortaya çıkar, yaşam ile ilgili deneyimlerini ve becerilerini çoğunlukla oyun içinde öğrenir. Çocuk oyun içinde düşünür, hareket eder, planlamalar yapar ve bunları da sözleri ile ifade, hareketleri ile belli eder. Çocuklar bazen kendi kendine oynarken bazen de diğer çocuklarla oynarken gerçekleştirdiği davranışları ile sosyal, bilişsel, psiko-motor, yönden hangi gelişim evresinde bulunduğu konusunda da ipuçları verir (Kolcu, 2014).

Öğrenme açısından ele aldığımızda ise etkin bir öğrenme ortamı olma potansiyelini bulundurmaktadır. Bunun nedeni öğrenmeye sevk eden ve sürekli öğrenme isteğini çocuğa ve bireye kazandıran motivasyonun oyun içinde en yüksek düzeyde bulunmasıdır. Çünkü çocuklar oyun oynamaktan çok hoşlanırlar. En etkin öğretim ise motivasyonun en yüksek olduğu öğrenme ortamlarında gerçekleşir. Bu anlamda nitelikli oyunlar en etkin öğrenme ortamlarıdır ve bu nedenle çocuk oyunlarını oynaması için desteklenmelidir. Çocuk ise oyunlarını ancak çevresinde bulunan ve kendisine sunulan fırsatlar ölçüsünde gerçekleştirebilir. Eğer çevresini gerçekleştirebilmesi için yeterli fırsatları bulamazsa çevrede ilginç şeyler yoksa çeşitler çok az ise ya da merak duygusuna, araştırmasına, oynamasına evde ve okulda izin verilmiyorsa bu çocuk zihinsel gelişimini ve diğer alanlardaki gelişimini geliştirebileceği en üst düzeye kadar geliştiremeyebilir. Deneme, öğrenme, istek ve heyecanı büyük ölçüde söndürülmüş olabilir. Oysa oyun içinde çocukların merak duygusu, araştırma, deneme, öğrenme, istek ve heyecanları beslenir ve gelişir. Okul öncesi dönemde çocuğun en değerli kazancı öğrenmeye ilişkin bu olumlu tavır ve bu yönde gelişecek olan kendine güven duygusudur.

Çocuk, oyun içinde kendisi için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkları yaparak, yaşayarak öğrenir. İnsanlık ilişkilerini, yardımlaşma, konuşma, bilgi edinme, alışkanlık ve deneyim kazanma, yaşam rollerini anlama vb. olguları oyun içinde kavrar, benimser ve pekiştirir. Çocuğun kişiliği oyun içinde daha belirgin çizgilerle ortaya

çıkar. Çocuğun yetenekleri ve kişiliği oyun içinde daha iyi keşfedilir ve geliştirilebilir. Bu bakımdan oyun, gerçek bir eğitim aracıdır (MEB, 2007c; Seyrek ve Sun, 2005).

Oyun, çocuğun gelişimi için yaşamsal bir önem taşır ve çocuğun gelişimini yansıtır. Bir çocuğun bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı gelişimi ve eğitimi için oyun, beslenme ve uyku kadar önemli bir ihtiyaçtır. Sevgiden sonra gelen en önemli ruhsal besindir. Çocuk yaşam ile ilgili deneyimlerini oyun aracılığı ile alır. Oyun sırasında çeşitli roller üstlenerek dünyayı kendi duygularıyla algılamaya çalışır. Büyüdüğünde sürdüreceği uğraşlara, üstleneceği rollere oyun sayesinde hazırlanır (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001; Pehlivan, 2005).

Tüm dünyada temel eğitimin vazgeçilmez bir unsuru olan oyunla eğitim; öğretmenlerin, eğitimin hedeflerine ulaşması için kullandıkları araçlardan sadece bir tanesi, doğru kullanıldığında belki de en etkilisidir. Günümüzde oyunla eğitim yetişmekte olan nesillerin temel kaynağı olan insanın fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimini amaç edinen, genel eğitimin tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası olarak görülen bilinçli ve planlı faaliyetlerdir (Ayan ve DüNDAR, 2009).

Çocuk, oyun oynarken kendisini çevreleyen dünyayı yaratır. Bu onun yetişkinlerdeki beceri ve davranışları kazanma şeklidir. Oyun aracılığı ile kendi kültür çevresi ile bütünleşir. Durmadan oynar, yeniden başlayıp deneyimler edinir, etkinliklerini çeşitlendirir ve araştırma yapar. Meraklıdır ve azimle yeniliklerin keşfine çalışırken kendisine özgü becerileri de sınağı belirtilmektedir. Oyun; dikkati, çabuk karar vermeyi, çevikliği, atikliği ve cesareti arttırır ve güçlendirir. Oyun yolu ile çocuklar kendi kendilerini yönetmeyi öğrenirler. Aralarında başkan seçer, kurallar koyar ve farkında olmadan özgürlüğün ilk denemelerini görerek hayatın çıraklık dönemini yaşarlar. Çocuklar oyun içinde kendi çıkarlarını, arkadaşları için hiçe saymayı öğrenirler. Paylaşmayı, insanlar arasındaki ilişkileri, çatışmaları, anlaşmazlıkların nedenlerini ve sonuçlarını çocuk oyun yolu ile öğrenebilmektedir (Özdenk, 2007).

Çocuğa güçlkle öğretilen pek çok kural, oyun esnasında daha kolay öğretilir. Çocuklar öğrenme, karar verme, işbirliği, sıralama, düzenleme, paylaşma, başkalarının hakkına saygı gösterme, yardımlaşma gibi pek çok kural ve kavramı oyun sırasında farkına varmadan öğrenir ve benimser (Çoban ve Nacar, 2006; Memiş, 2006).

Oyunlar, çocukların sahip oldukları meraklarının çok açık ve net olarak sergilendiği en önemli etkinliklerdir. Çünkü çocuklar oyun oynarken içinde yaşadıkları dünyayı bir anlamda yeniden keşfetmektedirler. Kaleleri inşa eden, kendilerini kral veya kraliçe olarak hayal eden çocuklar, toplumdaki sosyal yapıları içselleştirmekte, çeşitli tarihsel olayları, hareketleri oyunlarına yansıtmaktadırlar. Dolayısıyla oyun, çocukların duygusal çatışmaları çözmelerine, dünya hakkında çeşitli hipotezler kurup onları test etmelerine, sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Saban, 2000).

Oyun gerçek bir eğitim aracıdır. Okul öncesi dönem ve okul yılları boyunca kazanılan bilgilerin kuşaktan kuşağa taşınmasını sağlar. Y. S. Toureh, oyunun eğitimdeki rolü ile ilgili olarak şunları söylemiştir: “Oyun faaliyetleri ve oyuncaklar bir

yandan çocuğun kendisini ifade etmesi ve yetişkinin onu anlamaya çalışması için en iyi yol iken, diğer yandan da çocuğun eğitiminin ellerine bırakıldığı yetişkinin geliştirmek istediği öğretim yöntem ve tekniklerinin temelini oluştururlar.” (Dönmez, 1992).

Oyun etkinlikleri ve oyuncaklar bir yandan çocuğun kendisini ifade etmesi ve yetişkinlerin onu anlaması için en iyi yol iken diğer yandan eğitimcinin geliştirmek istediği yöntem ve tekniklerin temelini oluşturur. Çocuk ile oyun iç içe olmak zorundadır. Oyun kurumsal yönü, kuralları ve oyuncuların oyundaki farklı rolleri üstlenmesi ile toplumun küçük bir parçasıdır. Eğitim sürecinde oynanan grup oyunları ile çocuk gruba ait olma, grubun içinde yer alma, gruba uyum sağlamayı öğrenir. Oyun keşfetme ve ilerlemenin başlangıç noktasıdır. Oyun çocuğun kendini ifade edebildiği en dolaysız, en kolay, en anlamlı yoldur. Çocuk gizlediği gerçek duygularını oyun yoluyla ortaya koyar. Sorunlarını oyun yoluyla dile getirir (MEB, 2007c).

Çocuk oyunla birlikte toplum hayatına hazırlanır. Oyun esnasında çevresindeki arkadaşlarını tanır. Çeşitli top, ip, çember gibi oyunlar yolu ile duyguların eğitime yardım eder. Oyun, çocuğun kendi kendini idareyi ve arkadaşlarıyla nasıl ilişki kurabileceğini öğretmektedir. Oyun sayesinde bir takım kurallara, verilen emirlere uymayı öğrenerek yavaş yavaş disiplinli bir yaşayışa alışır (Sel, 1993). Başarının verdiği sevinç, kaybetmenin verdiği üzüntü bir amaca ulaşmak için elbirliği ile sarf edilen gayret, oyun esnasında çocuğun ruhunun çok etkili olduğunu gösterir. Gereksiz hareketlerden vazgeçilir. Bilerek yavaş yavaş gerekli hareketlere doğru gidildiği sezilir (Özdenk, 2007).

Genellikle yapılan oyun araştırmalarının bilişsel ve gelişim psikolojisi ağırlıklı olmasından dolayı oyunun; çocuğun öğrenme, bilgilenme, temsil etme ve anlam geliştirmede özel ortamlar sağladığı görüşü önem kazanmıştır. Bu alandaki çalışmalar çocuğun oyun dünyasını, hayal dünyasını ve gerçek dünyasını izleyebilmesi ve kavrayabilmesi açısından eğitimcinin rolünün karmaşık olduğunu vurgulamaktadır. Çocuklar bu farklı yaşam deneyimlerini kaynaştırarak çok farklı bilgi ve deneyimlerle beceri ve anlam geliştirirler. Oyunu gerçekten anlayabilmek için bireyin zaman tüneline aynı anda yer alan birden çok anlam kalıplarını değerlendirmesi gerekmektedir. Değerlendirilen anlam kalıpları sayesinde, oyun aracılığıyla çocuklar hakkında edindiğimiz bilgiler, onların eğitiminde bizlere yol gösterici olmaktadır (Sevinç, 2004).

Çocukların kendileri için hazırlanan eğitim programlarından etkin yararlar sağlayabilmeleri, kendi öğrenme gereksinimleri ve kapasiteleri ile ilişkili olduğu kadar kendilerine sunulan öğretim olanakları ve öğretim yöntemi ile de yakından ilişkilidir. Unutulmaması gereken, hiçbir yöntemin tek başına bütün eğitim durumlarına uygun düşmeyeceğidir. Çocukların tüm öğretim gereksinimlerini tek bir yöntemle karşılanması her zaman mümkün olmayabilir. Çocuğun gelişimini bütünüyle destekleyebilmek için farklı yöntemlerin dinamik etkilerine ihtiyaç duyulur. Çünkü, farklı yöntemlerin birbirine göre üstün ve yetersiz yönleri vardır. Ancak, tüm çocuklar için geçerli olan, hatta sadece kültürel değil, evrensel boyutta uzlaşan çocukların oyuna olan gereksinimi ve ilgisidir. Eğitim programlarının planlanmasında en önemli kriter, hedef kitlelerin gelişimsel özellikleri, ilgi ve gereksinimleri ile uyumlu hedefler

belirlemek ve bu hedeflere ulaşmanın en verimli yollarını uygulamaya sokmak olduğuna göre, evrensel olan bu ilgi, yani oyun eğitim programlarının bir uygulama stratejisi olarak ele alınabilir. Gerçekten de çocukların eğitimde oyun bir araç olarak kullanıldığında, öğrenme ortamında beklenen öğrenci-eğitimci verimliliğinin de arttığı gözlenmektedir (Kıldan, 2001).

KAYNAKÇA

Aral, N., Gürsoy, F. ve Köksal, A. (2001). Okul Öncesi Eğitimde Oyun. İstanbul: Yapa Yayınları.

Ayan, S. ve DüNDAR, H. (2009). Eğitimde okul öncesi yaratıcılığın ve oyunun önemi. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 28, 63-74.

Çoban, B. ve Nacar, E. (2006). Okul Öncesi Eğitimde Eğitsel Oyunlar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Dönmez, N. B. (1992). Oyun Kitabı. İstanbul: Esin Yayınları.

Kıldan, O. (2001). Oyunun çocukların gelişim özelliklerine etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kolcu, Ş. (2014). Farklı bilişsel tempodaki çocukların oyun davranışlarının ve akran ilişkilerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Memiş, D. A. (2006). Oyunun çocuk gelişimine etkisi ve eğitimdeki önemi. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresinde sunulan bildiri (14-16 Nisan, Ankara, ss. 442-448), Ankara: Kök Yayıncılık.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2007c). Oyun Etkinlikleri-II. Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. Ankara.

Özdenk, Ç. (2007). 6 yaş grubu öğrencilerinin psikomotor gelişimlerinin sağlanmasında oyunun yeri ve önemi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pehlivan, H. (2005). Oyun ve Öğrenme. Ankara: Anı Yayıncılık.

Saban, A. (2000). Öğrenme-Öğretme Süreci. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Sel, R. (1993). Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Sevinç, M. (2004). Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Oyun. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Seyrek, H. ve Sun, M. (2005). Okulöncesi Eğitiminde Oyun. İzmir: Müzik Eserleri Yayınları.